

Animalizam u skulpturi

Pratnemer, Josip

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:251:633147>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-10**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU
ODSJEK ZA VIZUALNE I MEDIJSKE UMJETNOSTI
SVEUČILIŠNI PREDDIPLOMSKI STUDIJ LIKOVNE KULTURE

JOSIP PRATNEMER

ANIMALIZAM U SKULPTURI

ZAVRŠNI RAD

Mentor:

izv. prof. dr. art. Tihomir Matijević

Osijek, 2020.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. ANIMALIZAM U SKULPTURI	2
3. ANIMALIZAM U SUVREMENIM UMJETNIČKIM PRAKSAMA	4
4. PREDIMENZIONIRANJE KAO STRATEGIJA U SUVREMENOJ UMJETNOSTI	6
5. TEHNOLOŠKO – TEHNIČKO OBRAZLOŽENJE RADA.....	8
6. LUCANUS CERVUS	13
7. ZAKLJUČAK.....	14
8. LITERATURA	15
9. POPIS ONLINE IZVORA	16
10. POPIS SLIKOVNIH MATERIJALA	17

SAŽETAK

Završni rad pod nazivom *Lucanus cervus* odraz je vlastitog promišljanja o svijetu koji nas okružuje. Taj svijet koji nas okružuje u ovom kontekstu govori o entomološkom svijetu, odnosno o neprimjetnom svijetu kukaca koji ima veliki značaj u postojanju planeta Zemlje. Kroz ovaj rad obrađujem temu animalizma i predimenzioniranja kao strategije u suvremenoj umjetnosti. Radom *Lucanus cervus* tematiziram važnost i značaj kukaca za svijet u kojem živimo i rad predstavljam kao spomenik kukcima.

Ključne riječi: animalizam, predimenzioniranost, kukac

Keywords: animalism, oversized, insect

1. UVOD

Animalistički motivi oduvijek su prisutni u likovnoj umjetnosti, od paleolitika pa sve do današnjih suvremenih prikaza bića koja nas okružuju. Skulptura pod nazivom *Lucanus cervus* predstavlja stiliziranog kukca jelenka kao totemsku vertikalnu koja stoji za sve kukce bez obzira na njihovu veličinu. Iz ljubavi prema biologiji, prvenstveno entomologiji, odabrao sam jelenka kao najpoznatijeg predstavnika kukaca da svojom predimenzioniranošću ukazuje na važnost kukaca za savršeno održavanu prirodnu ravnotežu. Kao mladi umjetnik iskorištavam umjetnost kao medij za poticanje ljudske svijesti na daljnje promišljanje koje se kasnije razvija u pitanje ispravnosti subjektivnog, površnog shvaćanja. Tako jelenak može biti krivo protumačen kao subjektivna skulptura individualnog kukca dok ga u idejnom kontekstu predstavljam kao spomenik kukcima.

2. ANIMALIZAM U SKULPTURI

Od najranijih početaka čovjek je egzistirao rame uz rame sa životinjama. Njihove prikaze pronalazimo na različitim materijalnim ostacima, od keramike i gline, klesanog kamena, slika do skulptura itd. Životinje imaju glavnu ulogu u životima naroda staroga svijeta na različite načine, npr. kao prijevozno sredstvo, izvor hrane, božanski motivi i drugo, stoga ne čudi da su animalistički prikazi/motivi ostali prisutni sve do danas. Jednostavnošću linija, ploha i oblika prahistorijski čovjek sa zanimanjem spontano prikazuje divlje životinje od najranije čovjekove egzistencije. Možemo reći da je čovjekovo bavljenje animalizmom zapravo problematiziranje života, kao i bavljenje ljudima, odnosno samim sobom. Na koncu, ljudi, Homo sapiens, također su vrsta životinja i provlače se pitanja razlike između ljudi i životinja te o vrijednosti života. Umjetnike inspirira svijet koji ih okružuje, stoga ne čudi da su animalistički motivi česti u likovnoj umjetnosti bile to studije, portreti životinja, žanr scene, pejzaži sa životinjama ili skulpture. Gotovo je svaki umjetnik, barem jednom unutar svojeg umjetničkog opusa, nacrtao ili naslikao životinju. Od nama prvih poznatih primjera ljudskog izražavanja pa sve do danas, tema životinja ostaje aktualna u svim likovnim pravcima pa tako i u skulpturi.

Kod hrvatskog kipara Roberta Frangeša-Mihanovića uočljivi su brojni animalistički radovi u kojima su glavni protagonisti domaće životinje. Na primjeru figuralne kompozicije *Bijeg u Egipat* iz 1906. godine prikazuje Bogorodicu koja jaše postrance na magarcu i drži u naručju djeteta Isusa. Skulptura je modelirana u silueti koju oživljava glatkim svjetlosnim plohami.

Slika 1. Robert Frangeš-Mihanović *Bijeg u Egipat* 1905.-1907. lijevanje, bronca 440 x 490 x 150 mm. MMSU-1670.

Branislav Dešković najpoznatiji je animalist u hrvatskoj umjetnosti. U svojim realističnim, impresionističkim skulpturama ponajviše prikazuje lovačke pse i konje kojima prikazuje trenutačni stav životinje poput navedenog primjera.

Slika 2. Branislav Dešković, *Pas na tragu*, 1910.

3. ANIMALIZAM U SUVREMENIM UMJETNIČKIM PRAKSAMA

U novijim se umjetničkim praksama mijenja umjetnikov pristup životinjama. Pristup je jednostavniji i mijenja se uobičajena praksa mimetičkog prikazivanja životinja pa tako suvremeni umjetnici u svoje radove često stavljaju prave životinje. Bile one mrtve ili žive, u današnje vrijeme postale su dio nekih umjetničkih djela. Pritom se javljaju mnoga etička pitanja o moralnosti takvog čina te ta tema nudi mnoge mogućnosti za raspravu.

Na primjer, suvremeni umjetnik Damien Hirst u svojim radovima upotrebljava uginule životinje. Ima cijelu seriju radova u kojima su mrtve životinje smještene u formalinsku otopinu unutar velikih metalno-staklenih konstrukcija. U njegovu najpoznatijem radu *Fizička nemogućnost smrti u umu nekog živog* stavlja uginulog morskog psa u akvarij. Ovaj se rad, koji u sebi ima uginulu životinju, danas smatra jednim od najutjecajnijih radova suvremene umjetnosti. Za Hirstove *ready-made* mrtve prirode postavlja se pitanje gdje se nalazi granica morala. Umjetnik se inače bavi temom smrti te ljudskim shvaćanjem ili neshvaćanjem te pojave, kao i vlastitim poimanjem i prihvaćanjem smrti.

Slika 3. Damien Hirst, *Fizička nemogućnost smrti u umu nekoga živog*, 1992.

Suvremeni umjetnik Jan Fabre, koji također u svojim radovima upotrebljava uginule kukce, ima cijelu seriju radova predmeta koje oblaže mrtvim kukcima.

Rad *Beekeeper* u obliku školjke sastavljen je od sjećanja koja su starija od ljudskog tijela, kukaca iz roda Buprestidae koji simboliziraju naš put do smrti. Svakodnevni predmeti (križ, haljina, pisoar...) sastavljeni od kukaca upućuju na umjetnost i načine života ovog stoljeća. U knjizi Jana Fabrea *Book of Insects* pojavljuje se pauk sastavljen od malenih paukova. Ta nas kompozicija podsjeća na Arcimboldova djela u kojima se dijelovi sastavljenog predmeta odražavaju u cjelini.

Slika 4. Jan Fabre (né en 1958), *Beekeeper II*, 1998.-1999.

Životinje se, osim u likovnoj umjetnosti, često pojavljuju u književnosti i dramskoj umjetnosti poput Kafkina glavnog lika Gregora Samse, kojeg transformira u kukca u djelu *Preobrazba*. Kukac funkcionira kao metafora izbjegavanja neugodnih životnih obaveza, pa i života uopće, kao i samom zamjenom kože kao osjetilnog organa za tvrd i hladan oklop kukca.

4. PREDIMENZIONIRANJE KAO STRATEGIJA U SUVREMENOJ UMJETNOSTI

Pojava predimenzioniranosti nije neobična kroz povijest umjetnosti. Michelangelov *David* kao važan simbol ljudske snage i mladenačke ljepote koji se sukobio i pobijedio diva Golijata svakako ukazuje na važnost velikih razmjera kada je u pitanju važnost same skulpture i priče koju predstavlja.

Tako britanski kipar Anish Kapoor upotrebljava apstraktne biomorfne oblike s velikim obraćanjem pažnje na lokaciju i arhitekturu što ga je dovelo do monumentalnih razmjera u skulpturama. Monumentalni rad *Cloud Gate* iz 2004. godine eliptični je luk visoko poliranog nehrđajućeg čelika pod nadimkom *The Bean (Grah)*.

Slika 5. Anish Kapoor, *Cloud Gate*, 2004., instalacija, AT&T Plaza, Chicago

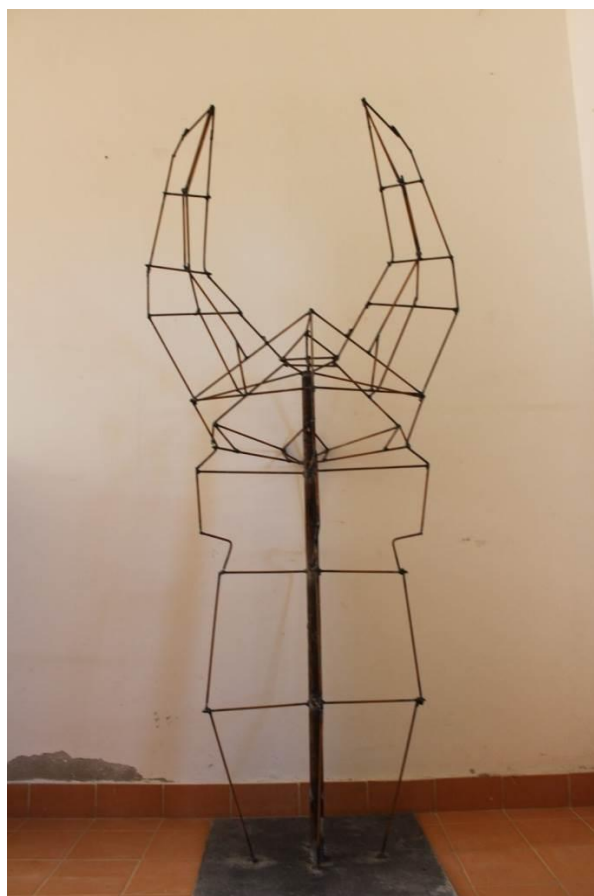
Kada govorimo o monumentalnosti neizostavan je američki pop-art kipar Claes Oldenburg najpoznatiji po svojim divovskim skulpturama svakodnevnih predmeta. Godine 1962. izložio je inačicu svoje trgovine u kojoj se nalaze goleme skulpture (kornet za sladoled, hamburger i kriška torte). Rad *Spoonbridge and Cherry* (1985. – 1988.) predstavio je kao predimenzioniranu skulpturu predmeta iz svakodnevne upotrebe specijalno za retrospektivu njegova rada 1995. godine u Guggenheim muzeju u New Yorku.

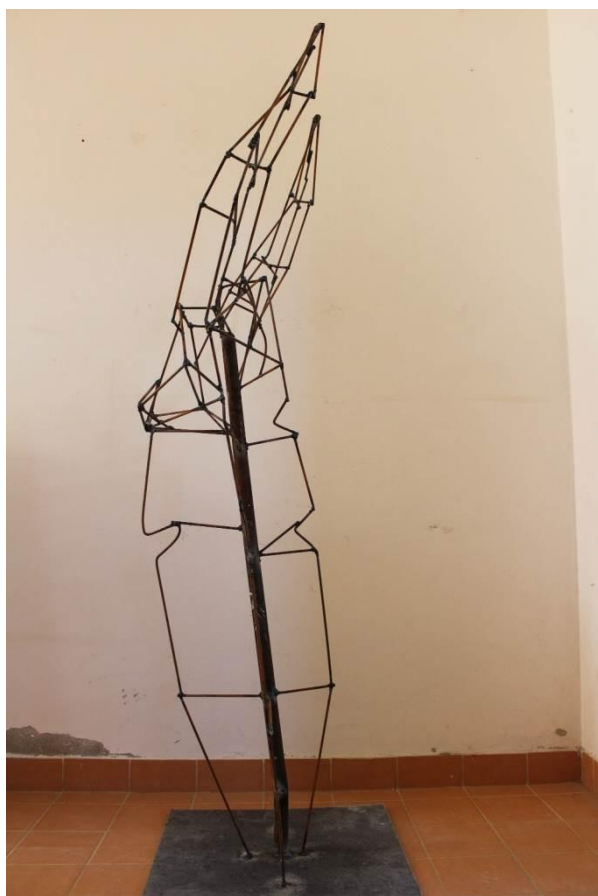
Slika 6. Claes Oldenburg i Coosje van Bruggen, *Spoonbridge and Cherry*, 1985. - 1988; Vrt skulptura Walker Art Centra u Minneapolis, Minneapolis, Minnesota

5. TEHNOLOŠKO – TEHNIČKO OBRAZLOŽENJE RADA

Izradu svog rada pod nazivom *Lucanus cervus* podijelio sam u tri faze. Prva je faza izrada konstrukcije same skulpture. Kao podlogu koja se pričvršćuje na postament iskoristio sam metalnu ploču 50x60 cm na kojoj je u središtu zavarena metalna šipka koja je glavni nosivi dio konstrukcije. Na šipku koja je središnji dio konstrukcije pričvršćujem odnosno tehnikom varenja spajam armaturno željezo debljine 0.6 mm kako bih dobio željeni oblik konstrukcije koja će mi olakšati izradu skulpture u sljedećim fazama.

Slika 7. Prva faza izrade

Slika 8. Prva faza izrade

U drugoj fazi izrade učvršćena je armirna mrežica za pročelja na konstrukciju pomoću paljene žice. Preko postavljene armirne mrežice za pročelja pričvršćena je pocinčana mreža koja će s armirnom mrežicom za pročelja tako pričvršćena na konstrukciju prateći formu iste biti konačni nosivi dio skulpture.

Slika 9. Druga faza izrade

Slika 10. Druga faza izrade

Konačni oblik skulpture napravljen je u umjetnom kamenu (flexstone). Prethodno napravljena konstrukcija u željenom vertikalnom položaju olakšava nanošenje finalnog materijala, umjetnog kamena, budući da je napravljena prateći formu skulpture. Završena je skulpturu postavljena na kameni postament ispred zgrade kiparstva u dvorištu Sveučilišnog kampusa. Sam odabir materijala unaprijed je promišljen jer umjetni kamen bolje podnosi vanjske utjecaje vremena i dugovječniji je od drveta, gipsa i sličnih materijala i kao takav odgovara konceptu samoga djela.

Slika 11. Završena skulptura postavljena na postament

Slika 12. Završena skulptura postavljena na postament

Slika 13. Završena skulptura postavljena na postament

6. LUCANUS CERVUS

Naziv skulpture dolazi od latinskog naziva kukca jelenka. Jelenak (*Lucanus cervus*) najpoznatiji je kukac kornjaš koji izaziva divljenje kod ljudi bilo to zbog svoje veličine ili zbog rogova koji nalikuju jelenskim, a ubrajamo ga u zaštićene vrste. Kao takvog, jelenka ne kategoriziram među kukce koji izazivaju gađenje i strah kod ljudi, već suprotno, i za razliku od drugih kukaca ne završi zgažen odnosno ubijen. Skulptura prikazuje stiliziranog kukca (jelenka) kao totemsku vertikalnu i predstavlja sve kukce bez obzira na veličinu, boju, oblik itd. Sama skulptura stoji u ime svih kukaca koji predstavljaju njihovu važnost za ekosustav. Iako su to najčešće životinje velike 1-2 cm, uloga im je gotovo dominantna. Bez njih bi život na Zemlji kakvog sad poznajemo bio nemoguć. Kukci, kao i sva ostala bića na Zemlji i sveukupni elementi i oblici nežive prirode, samo su karika u održavanju prirodne ravnoteže. Upravo iz tih razloga i ljubavi prema biologiji, prvenstveno entomologiji, odabrao sam jelenka kao najpoznatijeg predstavnika kukaca da stoji za sve njih i svojom predimenzioniranošću ukazuje na njihov značaj. Skulpturu sam napravio u umjetnom kamenu (flexstone) jer sama čvrstina materijala odražava čvrstoću egzoskeletona kukaca kao i dugovječnost materijala koji sam poistovjetio s entomološkim zbirka u muzejima koje mogu trajati stoljećima ako se pravilno skladište dok u prirodi kukci žive svega nekoliko dana ili mjeseci. Sve u umjetnosti ima vrijednost koja je drukčije vrednovana, pa tako postoje vrijedna umjetnička djela i manje vrijedna umjetnička djela odnosno vrijedne teme i manje vrijedne teme. U animalizmu 19. stoljeća prevladavaju teme plemenitih životinja u koje kukac ne pripada, stoga ovim radom malenom biću važnom za prirodnu ravnotežu dajem važniju tj. spomeničku ulogu i odužujem se prirodi za sve zasluge.

7. ZAKLJUČAK

Od najstarijih radova koje povijest umjetnosti proučava pa do suvremenih prikaza na temu animalizma čovjek egzistira uz životinje i stoga ne čudi da su animalistički motivi ostali prisutni u likovnoj umjetnosti sve do danas. Tema životinja ne zaobilazi ni kipare koji svoj opus temelje na temi animalizma ili su se samo dotaknuli iste. Dolaskom novijih, suvremenih umjetničkih praksi dolazi i do novog pristupa životinjama i djelima. Rad *Lucanus cervus* bavi se problematikom odnosno važnošću kukaca za život na Zemlji kakvoga danas poznajemo. Kukci, kao i sva ostala bića na Zemlji i elementi i oblici mrtve prirode čine savršeno balansiranu prirodu koju ljudi narušavaju i samim time ne samo da štete prirodi nego i samima sebi i svojoj egzistenciji. Skulptura prikazuje predimenzioniranog stiliziranog kukca jelenka koji zastupa sve kukce.

Zaključujem kako je ovaj rad određena vrsta životnog putovanja i vlastito shvaćanje istog. Poistovjećen s prirodom, posebice granom biologije koja se bavi kukcima, entomologijom, kroz vlastite emocije i slobodom izražaja kao mladi umjetnik pokušavam prenijeti poruku koja je potaknuta osobnim iskustvom i istraživanjem. Kroz rad pokušavam potaknuti ljude na promišljanje, mijenjanje i stvaranje bolje budućnosti. Želim istaknuti kako je ovo samo početak odnosno nastavak smjera mog umjetničkog djelovanja i otkrivanja novih mogućnosti u svijetu umjetnosti koju povezujem s prirodom.

8. LITERATURA

1. Damjanov J. (1999.), Likovna umjetnost II. dio, Školska knjiga
2. Fabre J. (2006.), Homo Faber, Mercatorfonds
3. Gamulin G (1999.), Hrvatsko kiparstvo XIX. i XX. stoljeća, Naprijed
4. Ivančević R. (2009.), Stilovi razdoblja život I, Profil, Zagreb, 11. izdanje
5. Ivančević R. (2009.), Stilovi razdoblja život II, Profil, Zagreb, 10. Izdanje
6. Ivančević R. (2009.), Stilovi razdoblja život III, Profil, Zagreb, 8. Izdanje
7. Janson H. W. (2013.), Povijest umjetnosti, dopunjeno izdanje, Stanke
7. Pelc M. (2012.), Povijest umjetnosti u Hrvatskoj, Naklada Ljevak
8. Šuvaković M. (2005.), Pojmovnik suvremene umjetnosti [online]

9. POPIS ONLINE IZVORA

1. Dešković, Branislav. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. URL: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=14796> (pregledano 19. kolovoza 2020.)
2. Frangeš-Mihanović, Robert. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. URL: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=20410> (pregledano 19. kolovoza 2020.)
3. Hirst, Damien. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. URL: <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=69235> (pregledano 19. kolovoza 2020.)
4. Kapoor, Anish. British sculpture, Britannica, mrežno izdanje, URL: <https://www.britannica.com/biography/Anish-Kapoor> (pregledano 19. kolovoza 2020.)

10. POPIS SLIKOVNIH MATERIJALA

Slika 1. Robert Frangeš-Mihanović Bijeg u Egipat 1905.-1907. lijevanje, bronca 440 x 490 x 150 mm. MMSU-1670., URL:

http://kgalovic.blogspot.com/2015_03_27_archive.html

Slika 2. Branislav Dešković, Pas na tragu, 1910. URL:

https://www.europeana.eu/hr/item/2026118/GALUM_0023

Slika 3. Damien Hirst, Fizička nemogućnost smrti u umu nekoga živog, 1992. URL:

<http://www.damienhirst.com/leviathan>

Slika 4. Jan Fabre (né en 1958), Beekeeper II, 1998.-1999. URL:

https://www.askart.com/auction_records/Jan_Fabre/11029745/Jan_Fabre.aspx

Slika 5. Anish Kapoor, Cloud Gate, 2004, instalacija, AT&T Plaza, Chicago URL:

<https://news.artnet.com/art-world/anish-kapoor-sues-the-nra-for-featuring-cloud-gate-in-an-ad-1306022>

Slika 6. Claes Oldenburg i Coosje van Bruggen, Spoonbridge and Cherry, 1985. - 1988;

Vrt skulptura Walker Art Centra u Minneapolisu, Minneapolis, Minnesota URL:

<https://www.britannica.com/topic/Spoonbridge-and-Cherry>

Slika 7. Prva faza izrade, 2020.

Izvor: autorska fotografija

Slika 8. Prva faza izrade, 2020.

Izvor: autorska fotografija

Slika 9. Druga faza izrade, 2020.

Izvor: autorska fotografija

Slika 10. Druga faza izrade, 2020.

Izvor: autorska fotografija

Slika 11. Završena skulptura postavljena na postament

Izvor: autorska fotografija

Slika 12. Završena skulptura postavljena na postament

Izvor: autorska fotografija

Slika 13. Završena skulptura postavljena na postament

Izvor: autorska fotografija